

«LEZOKO ITSUAREN ZORIGAIZTOKO IXTORIOA»

Itsua bizi naiz irudizko mundu honetan, itsua Euskal Herri koloretsu hontan. Ezin dut deus ikusi, ez itsasoa eta ez legorra, ez erreka garbiak eta ez nire herriko kale zikinak, ez laguna eta ez arerioa. Ezin dut deus ere ikusi. Hauxe zoritxarra nerea!. Baina ez ezazuela pentsa betidanik itsua naukazuenik, ez!. Nik ikusi dut, zuek orain ikusten duzuen bezala. Baina zorigaitzez itsutu naiz, edo hobeto esanda, itsutu naute. Nik badakit nire baitan, zein nolakoa den itsasoaren urdintasuna, baita belarraren berdetasuna, eta baita odei haserrean iluntasuna ere. Nik ikusi dut amaren irripar goxoa, olatuen apar zuria, eguzkiaren argia, loreen alaitasuna, euskal mendien irudi xarmangarria... Baina orain ezin dut berriro ikusi, nire orimenen sasi-irudietan baizik. Hauxe trixtura ezin berriro ikusi, horren ondo ikusi eta ezagutu den irudiz eta kolorezko mundua, hauxe zorigaitza nerea!.

Ezin dut nire burutik kendu, Jaizkibelera, «Zelaibeltzeta» izeneko leku misteriotsuaren bila abiatu nintzen ilar-

gibeteko gau ilun hura. Zertarako abiatu nintzen?, zertarako joan behar izan nuen nire zoritxarraren bila?. Ni harotza nintzen, harotza ona gainera, eta oso famatua Lezon, nire herrian, eta baita bailara osoan ere. Errenteriatik etortzen ziren nire bila, lanaren bat edo beste agintzera. Bai Koxme Salaberria oso izen haundiko harotza izan da Oiarzualde osoan, eta orain berriz, hemen nago itsua, nire eskuz ezin baliaturik, eta

jendearen karitatetik bizitzera kondenaturik. Eskerrak ardo naparrari!, berak ematen bait dit bizitzen jarraitzeko, egun goibeltz hartatik, zeharo galdurik daukadan bizi grina. Berak ematen dit beroa neguko gau hotzetan, baita gaisoaldi luzeetan ere. Bai, ardoa da nire lagun bakarra, nire maitalea, nire bide laguna. —*Begira, hortik doa Koxme mozkorra*—, diote. Baina neri bost ajola, ardoak eman bait dit, beraiek eman ez didaten adiskidetasun eta laguntza.

Gaur hotzikara haundiekin nago hemen Kale Nagusiko bazter honetan makurturik. Min haundia daukat gorputz osoan, baita nire gogoan ere. Gaisorik nago bai osasunez eta baita sentikortasunez ere. Inork ez dit kasurik egiten. Bost ajola neri!. Hor daude danak Santo Kristoren Plazako tabernan edaten eta algara haundiz hitzegiten. Danak daude parrezka, eta ez dira nitaz erreparatzen, edo ez dute nahi. —*Begira, Koxme mozkorra!*, horren harotza ona izan zena, eta orain Jaungoikoak zigorturik, mozkorkerian dabilena!. Horren piura!— errepikatzen duten behin eta berirro, nire aurretik igarotzerakoan—. Baina gezurra, ni ez naiz Jaungoikoak zigorturik, Jaizkibeleko sorginek baizik!. Baina ez dute inoiz entendituko. Alperrik ari naiz!

Lezon danok ikaturik geunden, gaitza gure artean zabaldurik zegoen, eta gure jendeak euliak bezala erortzen ziren, baserrietan, kalean, kaian, edozein tokitan. On Jexux gure bikarioak zioenez, Jaungoikoak lezotarren pekatuak zigortu nahi zituen, eta pekatzaile guztiak akabatu arte ez omen zen geldituko. Danok ginen izaturik. Atsoak Santo Kristoren Basilikan egun guztia errezatzen eta errezatzen, gizonak egunero hiltzen zirenen gorpuak erretzen gaitza gehiago zabal ez zedin. Egund trixteak, haiek, lezoar guztien oroimenean ikara haundiz gordetzen direnak! Herria erdira murrizturik zegoen, eta ia ez zen haurrik bizirik gelditzen. Danok makaldurik geunden, indarrrik gabeak, eta lanerako gauza ez ginenez, gosete haundi baten menpean erori ginen laister.

Ez genuen inolako esperantzarik, eta On Jexuxek ez zigun inolako irtenbiderik eskeintzen. Beraren ustez, oraindik pekatu asko omen zeuden zigortzearren. Egia esan, bera ere nahiko makaldurik zegoen, kardabera baten itzala bait zirudien. Horregatik, beltzez jantziriko atso bitxi hura bere ixtorioak zabaltzen, etorri zenean, askok, eta nik tartean, sinistu genuen berak esandakoaz. A zer erremedioa!

Ixidora izena zuen atsoak, zioenez, gu jasaten ari ginen gaitza ez zen Jaungoikoak bidalitako zigorra. — On Jexuxek kontrakoa esan arren, — Jaizkibelen bizi zen izaki baten mendekua baizik. Zapalaitz izena zuen, gizakien aurrean zapalaitz baten modura azaltzen bait zen, eta hamaika sorginez inguraturik bizi omen zen Zelaibeltzeta izena zuen zelaitxo ezkutu eta, gu denontzako, ezezagunean. Zapalaitzek Jaizkibeleko basoetan jartzen zituen bere arraultzak, eta bere hamaika sorginek, beren landaretza basatiaren itzalpean egiten zituzten beren akelarreak. Baina baziren bost urte luze, lezotarrok basoak mozten hasita ginela gure ontziola aberatsentzako behar genuen egur ugari bilatu nahiean. Eta noski, Zapalaitz eta bere hamaika sorgin oso haserreturik zeuden lezotarrekin, horrela jarraitzekotan, laister bizitokirik gabe geldi bait zitezkeen.

Horregatik Zapalaitzek gaitza ekarri zuen itsasoko beste alde urrunetatik, eta baita erein ere lezotar biztanleriaren artean. Ixidorak herriko plazan behin eta berriro esaten zuenez, gaitza ez zen desagertuko Santo Kristoren Basilikako urrezko kaliza Zapalaitzen oinetara eramanez, eta ondoren basoak berriro beren aintzinako eremuetara itzuli arte. Guk sinisten genion, baina On Jexuxek ez gintuen atsoarengana ezta hurbiltzen uzten ere. Beraren ustez, deabru berak hitzegiten bait zuen Ixidoren ahotik. Behin makil luze batekin, eta bere azken indarrak, nik ez dakit nondik, atereaz izugarritzko zartakoa eman zion Ixidori, herritik betirako bidaliz. Orduetik ez genuen gehiago ikusi, baina denon bihotzetan bere hitzen mezuak bizi bizirik zirauen.

Gaitza ez zela atertzen, haundiagotzen baizik, ikusiz, kai aldean bildu ginen herriko gizonok, eta txanponak airera boteaz, zozketatu genuen zein zen zapalaitzarengana, urrezko kaliza eramatera joan behar zuena. Zorigaitzez nirea izan zen bide motzagoa egin zuena, eta ni, kaliza ostu behar izan nuena.

Ilargibeteko gaua zen, eta horregatik egokiena Zelaibeltzeta misteriotsu alderantz gure kaliza eta gure basoarekiko harturiko errespetuaren akordioa eramateko. Ixidorak, joan aurretik, marraztu egin zuen hondarrean Zelaibeltzetara zeraman bidea, eta horregatik ez zitzaidan bidea oso luzea suertatu, bi ordu t'erditan Zelaibeltzetako sarrera iragartzen zuten bi arroka haundiren aurrean jarri bait nintzen. Nire hankak ahuldurik zeuden, dardaraz, baina egia esan ezin nuen zehaztu gaitza, gosetea edo bildurra ote zen ahuldiaren arrazoia. Sartu nintzen eta lehenengo pausoak eman bezain pronto, hamaika sorgin beltzak ilunpeetatik atereaz, inguratu ninduten. Hura ikara nire bihotzean sartu zitzaidana!, baina ahulidadetik indar berriak atereaz, aurrera jarraitu nuen, kabi erraldoi baten aurrera iritsi arte. Han zegoen Zapalaitz, izugarria zen, izugarri haundia eta izugarri ikaragarria. Bazekien hitzegiten, euskaldunok hitzegiten dugun hizkuntza beraz, eta zenbaitetan ni baino askoz gizatiarragoa zirudien, bere irudiak hegatzia zela ondo azaldu arren.

Bere oinetan Ixidora zegoen, eta ni ikusterakoan, hurbildu zitzaidan, txarru ilun bat eskuan ekarriz, eta behin urrezko kaliza nire eskutik jaso, eta nire ahotik lezotarren basoen aldeko promesa aditu, txarrua eskeini zidan honako hau esaten zuen bitartean: «Eskerrak lezotarrrik zentzudunak gelditzen direla oraindik. Eskerrak nire hitzak aditzen eta betetzen jakin izan duzuela, bestela ez zen Lezo osoaren akabera oso urruti egongo. Baina zoritxarrez, beranduegi da, beranduegi zuen barkazioa lortzeko, bestelako ordainarik egin gabe. Zuk ikusi duzu Zelaibeltz, ikusi gaituzu ni eta Zelaibeltzetako hamaika sorgin beltzak, ikusi duzu honera dakarren bidea, eta gauzak bere aurreko egoerara itzultzeko ahaztu behar duzu betiko ikusi duzun guztia. Tori, edan ezazu txarru hontatik, eta dena lehen bezala izango da!».

Gehiago pentsatu gabe, luzatu nuen eskua eta txarrua irmoki hartuz, zurrupada luzea eman nion. Handik aurrera zer gertatu ote, zen guztiz ezezagun eta ulergaitz egiten zait gaur oraindik ere. Esnatu nintzenean Lezon negoen, nire ohean, baina nahiz eta gogo biziz nahi izan, ezin nuen begiak ireki. Tomax nire lagunak esan zidanez, jakin nuen begiak zabaldurik neuzkala, baina itsuturik nengoela. Hura izan zen bete behar izan nuen ordain ankerra. Denbora luzez eroturik ibili nintzen alde batetik bestera, Zapalaitzarengana ailegatu nahian, nire bista errekoatzeko esperantzetan, baina arras alperrik, ezin izan bait nuen inoiz bidea ezagutu. Herrira jeitsi nintzenean, danak zeuden nire kontra, eta On Jexuxek exkomunioa bota zidan, lapurketa sakrilegoaren erruduna ni bakarra bainintzen. Inor ez zen nire alde atera, eta nahiz eta gaitza gure artetik desagertu inork ez zituen bere eskuak nire alde busti nahi izan.

Ordutik kale gorrian bizi naiz, jendeak ematen dituen pixarrekin mantendurik. Ezin dut ikusi, baina ezta ezin ahaztu ere, lezotarrok egin didatena. Hotzikarak ari naute akabatzen, ari naiz nire azken arnasa ematen, baina oraindik gorrotatzen ditut mixeri gorrira bidali nautenak. Madarikatuak, madarikatuak, bai, zuek eta zuen seme-alabak, eta zuen seme-alaben seme-alabak, zeruan hodeiren bat dagoen artean! Akabatu nauzuen zuen mezpretxuarekin, baina Jaizkibeleko magaletan zuhaitz bat botatzen duzuen bakoitzean, izango duzue zuekin nire madarikazioa! Hotzikarak ari naute akabatzen!, ari naiz nire...!

Begira Joanes, hor dago Koxme mozkorra. Lo dago, lo zerraldo. Edozein egunetan hilik agertuko zaigu, eta ondo merezia gainera, Jaungoikoak ez bait dio sekula barkatuko egin zuena!

KARLOX BARRENTSORO

